RAADSVOORSTEL

Postregistratienummer	21.0001898

Onderwerp	Overdracht wegen van het Hoogheemraadschap aan de gemeente
Sector	Grondgebiedzaken
Portefeuillehouder	R.W. Tesselaar
Steller	M.C. Blom

Inleiding

In 1993 is met de Wet herverdeling wegen een eind gekomen aan versnipperd beheer van wegen. Er zijn sindsdien 3 beheerders: het Rijk voor de rijkswegen, de provincies voor de provinciale wegen en de gemeenten voor het onderliggend wegennet. Een uitzondering hierop vormt het westen van Nederland, waar waterschappen van oudsher wegen beheren.
Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) heeft circa 1.400 km wegen in beheer, waarvan circa 500 km in Westfriesland. In het gebied van HHNK liggen 32 gemeenten. Bij 18 daarvan (het worden er steeds minder) heeft HHNK de wegen in beheer. Daarom heeft HHNK de wens geuít de wegen over te dragen aan de gemeenten.
Deze vraag is opgepakt door de colleges van de inliggende gemeenten en op 10 juli 2017 is er een intentieovereenkomst gesloten met het Hoogheemraadschap en de 7 Westfriese gemeenten om de overdracht van de wegen onder bepaalde voorwaarden samen te onderzoeken.
De belangrijkste voorwaarde is een financiële: "De totale gemeentelijk lasten in elk van de Westfriese gemeenten mogen als gevolg van de overdracht van wegen vanuit het hoogheemraadschap niet hoger worden dan de huidige gemeentelijke belastingen, vermeerderd met de huidige wegenheffing uit de waterschapslasten. Uitgezonderd is de trendmatige verhoging." Dit is uitgewerkt in een businesscase, die u eind 2020 heeft ontvangen. Op basis van de businesscase hebben de colleges van de Westfriese gemeenten besloten in principe bereid te zijn de wegen over te nemen volgens scenario 1: de gemeenten beheren de wegen zelf, maar steunen elkaar financieel; optie 3: geen kostenverhoging voor de gemeenten Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland, voordeel zoveel mogelijk bij Hoorn, Enkhuizen, Stede Broec; variant 2, de financiële steun wordt gegeven voor een periode van 12 jaar. Uiteraard een en ander behoudens goedkeuring door de gemeenteraden.
Vervolgens zijn de laatste punten besproken en is een en ander verwerkt in de “Businesscase 7.1” die u hierbij aantreft. Naast de businesscase met alle uitleg is er ook een businesscase light opgesteld met een uitleg op hoofdlijnen. Ook is er per gemeente een financieel overzicht beschikbaar.
Als wordt ingestemd met de overdracht betekent dit dat er extra personeel geworven moet worden voor het beheer en ook moet rekening gehouden worden met de kosten van eigendomsoverdracht van de wegen. Ook zijn er kosten aan de implementatie in beheersystemen en dergelijke.

Beslispunten

1. De “Businesscase 7.1” vast te stellen waardoor op 1 januari 2022 de overdracht kan plaatsvinden van de wegen, in beheer bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het hoogheemraadschap aan de gemeente;
2. De lasten voor de overdracht en het beheer van deze wegen van € 839.500 te verwerken in de Begroting 2022;
3. Een krediet beschikbaar te stellen van € 75.000 voor de implementatiekosten;
4. Deze lasten die samenhangen met de punten 2 en 3 te dekken uit:
   a. de vrijvallende begrotingspost Uitkering Wet Herverdeling Wegenbeheer van € 346.500;
   b. de bijdrage van de regio Westfriesland van € 91.000;
   c. de verhoging van de Onroerend Zaakbelasting met ingang van 2022 van € 402.000 mee te nemen bij de behandeling van de begroting.

Beoogd effect

Een heldere beheersituatie van de wegen tegen lagere maatschappelijke kosten.

Argumenten

1.1 De kosten van het wegenonderhoud dalen voor de inwoners door de overname
Door de financiële steun wordt het voor de gemeenten Koggenland, Opmeer, Medemblik en Drechterland voordeliger de wegen nu over te nemen. De gemeenteraden besluiten over de financiële gevolgen. Het nu gekozen samenwerkingsscenario is niet voor iedere gemeente het financieel voordeligste scenario, maar het verschil op heffingsniveau (lasten voor de inwoners) is marginaal en heeft daarom de voorkeur.
Oneindige steun vastleggen is, ondanks de steeds nauwere samenwerking, niet haalbaar. De gemeente Hoorn draagt flink bij aan de verschillende samenwerkingsverbanden in de regio. In de businesscase is uitgegaan van een periode van 10 jaar steun. Een verlenging van de steun naar 12 jaar is overeengekomen om de gemeenteraad van Medemblik mee te krijgen.

1.2 De gemeenten krijgen meer grip op de verkeersveiligheid en krijgen meer armslag bij de Ruimtelijke Ordening
Waar nu met het hoogheemraadschap onderhandeld moet worden over verkeersveiligheid of aanpassing van wegen in verband met ruimtelijke ontwikkeling bepalen de gemeenten dat voortaan zelf. Hiervoor zijn niet langer procedures en vergunningen nodig.

1.3 De samenwerking van de Westfriese gemeenten wordt verstevigd (Pact van Westfriesland)
De onderlinge financiële steun is een goed voorbeeld van samenwerking.

1.4 Voor de burgers komt er 1 loket voor het wegenonderhoud
Met enige regelmaat krijgt de gemeente vragen over onderhoud van de wegen van het hoogheemraadschap. Als de wegen zijn overgedragen is de beheersituatie voor iedereen duidelijk.

1.5 De wegbeheerders kunnen het beheer van de wegen beter op elkaar afstemmen en coördineren
Verkeersveiligheid staat hoog op de agenda, inrichting van de weg is daar een onderdeel van. Weginrichting moet herkenbaar zijn. Doordat het wegbeheer binnen een gemeente in een hand komt wordt de gelijkvormige inrichting bevorderd.

1.6 De afspraken moeten vastgelegd worden in een overeenkomst
De afspraken waaronder de wegen worden overgedragen zijn vastgelegd in bijgaande overeenkomst. Het betreft afspraken over voor de overdracht uit te voeren onderhoud en financiële afspraken tussen het hoogheemraadschap en gemeenten en de gemeenten onderling.

2.1 Het beheer van de wegen moet vertaald worden in de begroting
Voor het onderhoud van de wegen is geld nodig. In de businesscase zijn deze kosten voor de verschillende assets geraamd op € 839.500. Voorgesteld wordt om deze kosten mee te nemen bij de behandeling van de Begroting 2022.

3.1 Dekking voor de lasten
Voor € 346.500 van de kosten is dekking aanwezig in de begroting. Voor € 91.000 krijgt de gemeente Opmeer 12 jaar steun van de regio (zie Financiën). Voor de dekking van de overige kosten, geraamd op € 400.000, wordt voorgesteld om de OZB te verhogen en te betrekken bij de behandeling van de Begroting 2022. Bij de overname vervalt de wegenheffing van het hoogheemraadschap. De onderlinge steun in businesscase is zo berekend dat de overname van de wegen voor de meeste inwoners een klein financieel voordeel biedt, inclusief de voorgestelde OZB-verhoging.

4.1 Aan de implementatie van de overdracht in de beheerorganisatie zijn kosten verbonden
Ter voorbereiding van de overname zullen notariële en kadastrale kosten worden gemaakt. Ook is het wenselijk om het personeel voor de overdacht in huis te hebben, zodat zij kunnen bijdragen aan de implementatie. In de raming van € 75.000 is 3 maanden personeelskosten opgenomen.

Kanttekeningen

1.1 De overname moet door alle 7 gemeenteraden en het hoogheemraadschap akkoord bevonden worden
Er is een risico dat de verschillende gemeenteraden wel de wegen over willen nemen, maar onder verschillende randvoorwaarden, waaronder de ingangsdatum. De gemeenten Hoorn en Opmeer willen de wegen per 1 januari 2022 overnemen en de andere gemeenten per 1 januari 2023. Met name op het punt van de onderlinge, financiële solidariteit zijn er tussen de gemeenten tegengestelde belangen. Als dit samenwerkingsvoorstel niet door alle raden geaccepteerd wordt zal per gemeente apart met het hoogheemraadschap onderhandeld moeten worden. Naar verwachting zal de uitkomst van dit overleg minder gunstig zijn voor de netto-ontvangers (Koggenland, Opmeer, Medemblik, Drechterland), omdat het Hoogheemraadschap een afbouwende steunregeling biedt.

2.1 Met de wegen krijgt de gemeente ook een risico
De risico’s zijn beschreven in hoofdstuk 12 van de businesscase en gebudgetteerd. Denk hierbij aan vervuiling van de ondergrond, slechte fundering, essentaksterfte, maar ook aan ontbrekende gegevens. In de risicoparagraaf van de gemeentebegroting staan de risico's van de kapitaalgoederen beschreven. In de volgende begroting zal deze paragraaf herzien moeten worden op basis van de toename van de eigendommen.

4.1 Er moet personeel aangetrokken worden in een krappe arbeidsmarkt
Voor de uitvoering van het beheer van de wegen zal de ambtelijke organisatie moeten worden uitgebreid. Met de schaarste op de arbeidsmarkt kan dit een probleem zijn. Voor de gemeente Opmeer is de uitbreiding geraamd op 2 fte. Voor de andere gemeenten, die in dezelfde vijver vissen, is het aantal benodigde arbeidsplaatsen hoger. Mede daarom is het wenselijk om de overdracht per 2022 te laten plaatsvinden.

Financiën

Aan het beheer van wegen zijn kosten verbonden. Deze kosten zijn in de businesscase geraamd op € 839.500 en voorgesteld wordt om dit op te nemen in de gemeentebegroting 2022 en volgende jaren. Dekking voor deze kosten wordt op verschillende manieren gevonden:

a. Een deel, namelijk € 346.700, staat al onder hoofdstuk 621010 in de begroting 2021. Dit is de doorbetaling uitkering Wet Herverdeling Wegenbeheer aan HHNK;
b. Het tweede deel is de zogeheten "heffingsruimte". Op dit moment betalen de inwoners en bedrijven wegenheffing aan HHNK, in totaal € 448.300 voor 2021. Deze heffing vervalt voor de inwoners en bedrijven na de overdracht, waardoor er financiële ruimte ontstaat om de gemeentebelasting te verhogen zonder nadeel voor de inwoners en bedrijven. Omdat HHNK de kosten over een groot gebied spreid is er sprake van netto-betalers (gemeenten waar meer geld wordt opgehaald dan nodig voor het onderhoud van de wegen) en netto-ontvangers (gemeenten waar minder geld wordt opgehaald dan nodig is om de wegen te onderhouden). De gemeente Opmeer is een netto-ontvanger. Dit betekent dat de heffingsruimte onvoldoende is om de kosten van het tweede deel te dekken. Daarnaast is er een verschil in de heffingsgrondslag. Tezamen kan de gemeente ongeveer € 400.000, in plaats van de totale heffing van HHNK van € 448.300, heffen zonder dat de inwoners en bedrijven er op achteruit gaan. Voorgesteld wordt om de besluitvorming hierover te betrekken bij de behandeling van begroting 2022 in december;
c. Voor de dekking van het berekende nadelige verschil van € 90.884 hebben de colleges van de Westfriese gemeenten afgesproken om elkaar de komende 12 jaar te steunen, zodat de belastingverhoging langzaam doorgevoerd kan worden. De gemeente Opmeer krijgt hiervoor van onze netto-betalende buurgemeenten een bijdrage van om de komende jaren het gat dat er nog is tussen kosten en inkomsten te dekken. Dit bedrag zal na het akkoord van de gemeenteraden in één keer uitbetaald worden.

Uitvoering

Na besluitvorming moeten de wegen via notaris en kadaster worden overgedragen.
Het beheer van de weg wordt per 1 januari 2022 overgenomen.
De beheergegevens van HHNK moeten worden overgezet in de beheersystemen van de gemeente.
De personeelsformatie moet worden uitgebreid en aangepast.
De benodigde onderhoudscontracten worden overgenomen van HHNK of worden afgesloten.

Communicatie

De communicatie over de overdracht van de wegen is gericht op twee punten. Ten eerste, dat de gemeente na overdracht het aanspreekpunt wordt voor alle beheer en onderhoud van de wegen. En ten tweede, dat een verschuiving van de belastingheffing zal plaatsvinden: de aanslag van het Hoogheemraadschap wordt lager en die van de gemeente evenredig hoger. Voor een gemiddeld huishouden betekent deze wijziging een klein voordeel.

Bijlagen

Businesscase 7.1 Overdracht wegen 7 Westfriese gemeenten (WF7), versie 2.5
Buca light

Buca Fin
Concept-Overeenkomst

Het college van burgemeester en wethouders

Datum: 30 maart 2021

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Opmeer,

gelet op artikel 18a van de Wegenwet,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 30 maart 2021;

gelet op de behandeling in de Commissie Ruimte van 20 april 2021;

besluit:

1. De "Businesscase 7.1" vast te stellen waardoor op 1 januari 2022 de overdracht kan plaatsvinden van de wegen, in beheer bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, van het hoogheemraadschap aan de gemeente;
2. De lasten voor de overdracht en het beheer van deze wegen van € 839.500 te verwerken in de Begroting 2022;
3. Een krediet beschikbaar te stellen van € 75.000 voor de implementatiekosten;
4. Deze lasten die samenhangen met de punten 2 en 3 te dekken uit:
   b. de vrijvallende begrotingspost Uitkering Wet Herverdeling Wegenbeheer van € 346.500;
   b. de bijdrage van de regio Westfriesland van € 91.000;
   c. de verhoging van de Onroerend Zaakbelasting met ingang van 2022 van € 402.000 mee te nemen bij de behandeling van de begroting.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 12 mei 2021.

voorzitter	griffier
W.G. Groeneweg	M. Versteeg